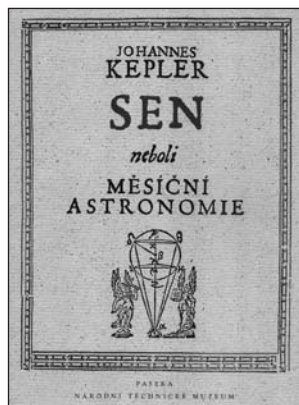

Johannes Kepler: Sen neboli Měsíční astronomie

Paseka a Národní technické muzeum,
Praha 2004, 152 stran

Po precizním překladu díla Tychona Brahe *Přístroje obnovené astronomie* (Koniasch Latin Press, Praha 1996) máme díky manželům Hadravovým možnost přečíst si fundovaný překlad dalšího díla jiného velikána rudolfinské astronomie. Podobně jako u Tychonova díla je i zde výjimečnost umocněna tím, že jde o vůbec první překlad kompletního autorova spisu do češtiny. *Sen* byl poprvé vydán až po autorově smrti roku 1634 Keplerovým synem Ludwigem (ten je i autorem předmluvy, kde je dílo dedikováno Filipu III. Hesenskému). Kniha sestává z vlastního fantaskního příběhu, jakési první sci-fi (příběh vznikl kolem roků 1608–1609 v Praze – ta je zmíněna ve *Snu* hned desetkrát), z Keplerových poznámek (ty mají oproti příběhu trojnásobný rozsah a Kepler je připojil až po smrti své matky. Příběh popírající aristotelovská dogmata by jí nepochybně přitížil – bezmála do konce života byla stíhána pro čarodějnictví) a z poznámek překladatelů. Překladatelé také dílo doplnili o doslov, který je vlastně samostatnou studií o *Snu*, spojenou s překladem Keplerova pojednání *Ojedinělý jev čili pozorování Merkuru před Sluncem*. Oproti prvotnímu vydání byl vpuštěn Keplerův *Geografický čili Selénografický dodatek* a Keplerem přeložený a komentovaný Plútarchův spis *O tváři, která je vidět na Měsíci*. Děj *Snu* je jednoduchý: Kepler uvádí svůj sen, ve kterém se mu zdálo o knize. V ní byl popsán příběh vyprávěný jinochem Duracotem, který se dostal z Islandu na ostrov Hven za Tychonem Brahe. Po pěti letech se Duracotus navrátil na Island a jeho matka, bylinářka, mu zprostředkovala setkání s démonem obývajícím zemský stín (démon vlastně představuje astronomii, potažmo astronomii Koperníkovu). Duch Duracotovi popisuje, jak čas od času démoni pomohou

vybraným lidským zájemcům cestovat na Měsíc (Měsíčníany zvaný Levanie, zatímco pro Zemi používají označení Volva). Kromě popisu cesty *Sen* obsahuje především astronomický popis oblohy a jevů při pozorování z Levanie (Měsíce). Zde je patrný cíl autora: dokázat Koperníkův model vesmíru. „Základní myšlenka celého *Snu*: důkaz pro pohyb Země či spíše vyvrácení důkazu proti pohybu Země, založeném na smyslovém vnímání“ (pozn. 96, 4, 135, 146). Příběh a především autorovy poznámky jsou psány čtivou formou („Hle, jak úzkostlivě se spěchám opravit, aby nějaký čerstvý pozorovatel těchto věcí nesestoupil z Měsíce a neusvědčil mě z omylu!“, Keplerova pozn. 188). Přestože se jedná o fikci, nezaprvé se v ní Kepler vědeckému myšlení – z tohoto hlediska jde opravdu o sci-fi. Alena a Petr Hadravovi odvedli opět pečlivou práci. Po stránce odborné není u nás zřejmě nikdo, kdo by byl způsobilější pro překlady, ve kterých se snoubí vysoké požadavky na znalosti z astronomie, historie a klasické filologie. Pečlivou práci odvedla i redakce a tiskárna – tiskových chyb je v díle jako šafránu.

■ Jaroslav Soumar

P. Ward, D. Brownlee: Život a smrt planety Země

Argo a Dokořán, Praha 2004, 264 stran

Edice Atelier nakladatelství Argo a Dokořán si stále udržuje svoji latku v populárně naučné literatuře velmi vysoko. Nejinak je tomu u představovaného titulu, jehož autory jsou dva renomovaní profesori z Washingtonské univerzity. *Peter D. Ward* zde působí jako profesor geologie a zoologie a *Donald Brownlee* je profesor astronomie, který se podílel i na mnoha kosmických experimentech NASA a nyní šéfuje misi *Stardust*, která získala vzorky kometárního prachu a vrací se s nimi na Zemi. Oba autoři vzbudili pozornost již svojí první společnou knihou *Vzácná Země* (Rare Earth, Springer 2000) na kterou *Život a smrt planety Země* navazuje. Kniham je společný střizlivý a poněkud skeptický

pohled na možnosti existence života ve vesmíru. Na druhou stranu jde o zatím nejlepší knihu o astrobiologii, která se českému čtenáři dostává do rukou. Kvalitní překlad S. Pavlíčka spolu se správně odvedenou odbornou revizí textu od R. Mikuláše a J. Podolského hovoří za vše. Téma knihy je zdánlivě jednoduché: minulost a budoucnost pozemského života z pohledu jeho kosmické existence. V první kapitole nás autoři nejdříve seznámí se základy členění času z pohledu geologického a pak plynule naváží výkladem o vývoji života na Zemi. Vypráví nám úžasný příběh vzniku primitivního života, který se musel vypořádat s méně zářivým Sluncem, častými dopady asteroidů, výrony jedovatých plynů atp., a postupně si přizpůsobil planetu ke svému obrazu. Nekolonizoval svět, ale spíše se s ním sžil a nyní jej ony „neviditelné“ formy života udržují obyvatelný. Otázkou však je, jak dlouho se bude životu dařit odolávat ledovým dobám, budoucímu vzniku superkontinentu a také stále vzrůstající intenzitě záření od Slunce. Ať se nám to líbí nebo ne, autoři před námi předstírají neradostnou budoucnost. Svět vyšších živočichů má svůj poločas již za sebou a blíží se druhé období, ve kterém za necelou miliardu let opanují Zemi pouze mikrobi. Ani jim se ale nepodaří odvrátit nevyhnutelné – pozemské oceány se postupně vypaří a Země ztratí i svoji atmosféru. A co se stane se životem – ale hlavně co bude s lidskou civilizací? Ani těmto otázkám se autoři nevyhýbají. Zaujímají však k nim ne příliš optimistické stanovisko. Najít nové obyvatelné světy je totiž z pohledu dnešní astrobiologie nesmírně obtížné a přestěhovat k nim civilizaci se jeví téměř nemožné (a to nikoli z hlediska technologického, ale především biologického a fyzikálního). I když se může zdát, že autoři mají nedostatečnou fantazii, myslím, že jde o skutečně první realistický odhad možností existence života na Zemi a možnosti budoucího rozvoje civilizace, kterou zrodil. Autory předkládané vize do značné míry odráží názory realističtějšího křídla astrobiologie – vědy, která se zabývá možnostmi existence života ve vesmíru. Země je opravdu vzácným střípkem obyvatelného světa v pustině vesmíru a i tomuto zrnku je souzeno co nevidět zaniknout! Na závěr nelze než souhlasit se slovy prof. Sackse uvedenými na přebalu knihy: „Je to první skutečný životopis Země – kromě ojedinělého portréru vzniku a vývoje života na této planetě ale nabízí i sugestivní a hrůzyplný pohled do její vzdálené budoucnosti. ... Při čtení této knihy vám bude běhat mráz po zádech.“

■ Vladimír Kopecký Jr.